

שם קורס (עברית): פסיכולוגיה של המגדר

שם קורס (אנגלית): Psychology of Gender

מספר קורס: 27-914-01

שם המרצה: ד"ר מור אלפא-שקד

שנת לימודים: תשפ"ב סמסטר: א

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

הקורס מתמקד בנקודת המפגש שבין פסיכולוגיה ומגדר. במהלך הקורס נדון בתיאוריות פסיכואנליטיות קלאסיות העוסקות בהתפתחות מגדרית, בתיאוריות שהתפתחו מתוך ביקורת פמיניסטית על המשגות אלו, ובתנועה הנמשכת גם כיום בתוך הדיסציפלינות ביחס למיניות, הבדלים בין המינים, מערכות יחסים וזהות מגדרית.

תוצרי למידה

- להכיר את הדיאלוג האינטרדיסציפלינרי רב השנים המתקיים בין פסיכולוגיה ופמיניזם, בהקשר של תהליכים התפתחותיים, חברתיים, ביולוגיים ותרבותיים.
- לקיים שיח השוואתי בין התיאוריות השונות ביחס להתפתחות מגדרית.
- לעמוד על התהליכים החברתיים העומדים בבסיס ההתפתחויות התיאורטיות בתחום.
- לזהות ולנתח השפעות הדדיות של הבניות תרבותיות ומבנים נפשיים אלו על אלה, ולדון במידה שבה הם מעצבים את השיח ואת ההתפתחות הנפשית של המינים.
- לבחון במבט ביקורתי, באמצעות הידע והכלים שנרכשו בקורס, תהליכים עכשוויים בזירה הפסיכולוגית והחברתית ביחס למיניות ומגדר.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

1. מבוא – הממשק בין פסיכולוגיה לבין מגדר.
2. מושג הזהות וחקר הזהות המגדרית.
3. היכרות עם התיאוריות הפסיכואנליטיות המרכזיות בתחום ההתפתחות המגדרית.
4. סקירת סוגיות מרכזיות בדיאלוג האינטרדיסציפלינרי בין פסיכולוגיה למגדר – מקרי בוחן.

מהלך השיעורים:

הוראה פרונטלית, מולטימדיה (דוגמאות קולנועיות, מוסיקליות וכו'), דיון פתוח, קריאה שוטפת במאמרים ודיון בהם בכיתה.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:
*הקשה על הקישור מובילה לפירוט רשימת הקריאה לכל שיעור

שיעור (תאריך)	נושא השיעור	קריאה נדרשת
12.10.2021	מבוא : פסיכולוגיה ומגדר - מה ביניהם?	
19.10.2021	מבוא-המשך	פרידן, Stewart & McDermott
26.10.2021	התפתחות בתיאוריות ההתפתחותיות - מגדר בראי הפסיכולוגיה	פרויד, צ'ודורו (1989)
2.11.2021	המשך : תיאוריות התפתחותיות - זהות וקשר	אריקסון, Miller
9.11.2021	מנפרדות להדדיות: הפסיכואנליזה ההתייחסותית	מיטשל וארון
16.11.2021	התפתחות מוסר	גיליגן (2016), Hollway
23.11.2021	נשים על סף 30 : היבטי זהות יחודיים של המעבר לגיל 30 בקרב נשים ישראליות	Arnett, אלמוג ואלמוג
30.11.2021	התבגרות בעידן הטכנולוגי: הגוף הנשי במדיה החברתית	פלד, לחובר וקומס, Bailey
7.12.2021	אמהות, אבהות ואל-הורות	פרידמן, פלגי-הקר
14.12.2021	צום י' בטבת - אין שיעור	
21.12.2021	בריאות ורווחה נפשית	שלי ותודר
28.12.2021	מקרה בוחן : טראומה מינית	הרמן
4.1.2022	נשים וגברים במעגל החיים	Ross-Gordon
11.1.2022	סיכום	

ג. דרישות קדם:

אין

ד. חובות / דרישות / מטלות:

נוכחות, השתתפות פעילה בדיונים במהלך השיעורים, הגשת 3 מטלות קריאה במהלך הסמסטר והגשת עבודה מסכמת בסופו. ההרצאות והדיונים בכיתה יתבססו על חומר הקריאה ולכן הקריאה השוטפת של מאמרי החובה היא חיונית.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

הציון בקורס יתבסס על העבודה המסכמת, בה תתבקשו לבחון באופן ביקורתי טקסט תרבותי מן העת האחרונה, באמצעות התיאוריות והכלים לניתוח שנרכשו במהלך הקורס. כמו כן, ישנה חובת הגשה של 3 מטלות קריאה במהלך הסמסטר.

ו. ביבליוגרפיה:

מבוא

קריאת חובה

- פרידן, ב. (1963/2006): הבעיה שאין לה שם. בתוך: ד. באום ואחרות (עורכות). *ללמוד פמיניזם: מקראה*. עמ' 48-61. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים.
- Stewart A.J., & McDermott, C. (2004). Gender in psychology. *Annual Review of Psychology*, 55, 519-544.

קריאת העשרה

- Gergen, M. (2001). *Feminist reconstructions in Psychology: Narrative, Gender and Performance*. Thousand oaks: Sage. Chap 1.
- MacMartin, C., & Wood, L.A. (1998). Discourses on discourse: Theorizing women in psychology. *Theory and Psychology*, 8 (5), 707-720.

התפתחות בתיאוריות ההתפתחותיות - מגדר בראי הפסיכולוגיה

קריאת חובה

- פרויד, ז. (1925/2002). כמה השלכות נפשיות של ההבדל המיני האנטומי. בתוך ע. ברמן (עורך), *מיניות ואהבה* (עמ' 187-194). תל אביב: עם עובד.
- Chodorow, N. (1989). *Feminism and Psychoanalytic Theory*. pp 45-65.

קריאת העשרה

- אורטנר, ש. (2007). האם היחס שבין הנשי לגברי הוא כמו היחס שבין הטבע לתרבות. בתוך נ. ינאי, ת. אלזור, א. לובין, ח. נווה, ות. עמיאל-האוזר (עורכות), *דרכים לחשיבה פמיניסטית* (עמ' 25-45). רעננה: הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.
- בנגימין, ג' (2005). *כבלי האהבה: פסיכואנליזה, פמיניזם בעיית השליטה*. אור יהודה: דביר. פרק 4: החידה האדיפלית. עמ' 149-199.

- פרויד, ז. (1905/1993). קטע מתוך אנליזה של היסטריה. בתוך ע. ברמן (עורך), פרויד ודורה (עמ' 31-101). תל-אביב: עם עובד.
- צ'ודורו, נ. (2013). לקראת אינדיבידואליזם התייחסותי: התיווך של העצמי באמצעות הפסיכואנליזה. בתוך ס.א. מיטשל ול. ארון (עורכים), פסיכואנליזה התייחסותית: צמיחתה של מסורת (עמ' 148-173). תל אביב: תולעת ספרים.
- Horney, K. (1939). *Feminine Psychology*. New York: Norton. pp 133-146.
- Layton, L. (2002). Gendered subjects, gendered agents: Toward an integration of postmodern theory and relational analytic practice. In Dimen, M. and Goldner, V. (eds.) *Gender in Psychoanalytic Space: between clinic and culture*. New York: Other Press.

המשך: תיאוריות התפתחותיות - זהות וקשר

קריאת חובה

- אריקסון, א. (1968/1987). האשה והמרחב הפנימי. בתוך ע. עינת (עורכת) ור. הדס (מתרגמת), זהות, נעורים ומשבר (עמ' 214-238). תל אביב: ספרית פועלים.
- Miller, J. B. (2008). VI. Connections, disconnections, and violations. *Feminism & Psychology*, 18(3), 368-380.

קריאת העשרה

- Surrey, J. L. (1991). The self-in-relation: A theory of women's development. In J. V. Jordan, A. G. Kaplan, J. B. Miller, I. P. Stiver, & J. L. Surrey (Eds.), *Women's growth in connection: Writings from the Stone center* (pp. 51–66). New York: Guilford Press.
- Josselson, R. (1988). The embedded self: I and thou revisited. In D. K. Lapsley, & F. C. Power (Eds.), *Self, ego, and identity: Integrative approaches* (pp. 91-106). New York: Springer-Verlag.
- Jordan, Judith V. (2018). *Relational-cultural therapy*, 2nd ed. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Miller, J. B. (1991). Women and power. In J. V. Jordan, A. G. Kaplan, J. B. Miller, I. P. Stiver, & J. L. Surrey (Eds.), *Women's growth in connection: Writings from the Stone center* (pp. 197–205). New York: Guilford Press.

- Surrey, J., & Jordan, J. V. (2012). The wisdom of connection. In C. K. Germer & R. D. Siegel (Eds.), *Wisdom and compassion in psychotherapy: Deepening mindfulness in clinical practice* (pp. 163-175). New York: Guilford Press.

מנפרדות להזדיות: הפסיכואנליזה ההתייחסותית

קריאת חובה

- מיטשל, ס., וארון, ל. (2013). הקדמה. בתוך ס. מיטשל ול, ארון (עורכים), *פסיכואנליזה התייחסותית: צמיחתה של מסורת (עמ' 17-29)*. תל אביב: תולעת ספרים.

התפתחות מוסר

קריאת חובה

- גיליגן, ק. (2016). *להצטרף להתנגדות*. בני ברק: הקיבוץ המאוחד. פרק 1: להסתכל לאחור כדי לראות קדימה: התבוננות מחודשת בבקול שונה. עמ' 41-65.
- Hollway, W. (2006). *The capacity to care*. New York, NY: Routledge. Chap 4: Maternal subjectivity and the capacity to care. pp. 63-82.

קריאת העשרה

- גיליגן, ק. (1995). *בקול שונה: התיאוריה הפסיכולוגית והתפתחות האשה*. תל אביב: ספרית פועלים. פרק 2: דימויים של מערכות יחסים. עמ' 49-84.

נשים על סף 30: היבטי זהות יחודיים של המעבר לגיל 30 בקרב נשים ישראליות

קריאת חובה

- אלמוג, ת., ואלמוג, ע. (2016). *דור ה-Y: כאילו אין מחר*. מושב בן שמן: מודן הוצאה לאור. פרק 2: הילד בן 30 – בגרות מעוכבת.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

קריאת העשרה

- שחר, ר., ושרון, י. (2010). להיות רווקים בישראל: עמדות רווקות ורווקים לגבי רווקות, נישואין ומשפחה. *החינוך וסביבו: שנתון סמינר הקיבוצים*, 32, 277-297.
- Twenge, J. M. (2013). Overwhelming evidence for generation Me: A reply to Arnett. *Emerging Adulthood*, 1(1), 21-26.

- Shulman, S., Barr, T., Livneh, Y., Nurmi, J. E., Vasalampi, K., & Pratt, M. (2015). Career pursuit pathways among emerging adult men and women: Psychosocial correlates and precursors. *International Journal of Behavioral Development, 39*(1), 9-19.

התבגרות בעידן הטכנולוגי: הגוף הנשי במדיה החברתית

קריאת חובה

- פלד, ע., לחובר, ע., וקומס, מ. (2017). נערות וגוף בישראל: סקירת ספרות. בתוך ע. לחובר, ע. פלד, ומ. קומס (עורכות), *נערות וגופן: מדברות, נוכחות, נסתרות* (עמ' 11-39). ירושלים: מאגנס.
- Bailey, J. (2015). A perfect storm: How the online environment, social norms, and law shape girls' lives. In J. Bailey & V. Steeves (Eds.), *eGirls, eCitizens* (pp. 21-53). Canada: University of Ottawa Press.

אמהות, אבהות ואל-הורות

קריאת חובה

- פרידמן, א. (2007). אמהות בראי התיאוריה. בתוך נ. ינאי, ת. אלאור, א. לובין, וח. ונווה (עורכות), *דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר* (עמ' 189-242). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- פלגי-הקר, ע. (2005). *מאי-מהות לאימהות*. תל אביב: עם עובד, ספריית פסיכואנליזה. פרק 8: האימהות על פי הפסיכואנליזה הפמיניסטית. עמ' 266-302.

קריאת העשרה

- בן-ארי סמירה, ק. (2015). *האב הסמוי מעין: על הנכחת האב בשיח הפסיכואנליטי*. תל אביב: רסלינג. פרק 1: ומה בקשר לאבא?.
- דונת, א. (2010). פר-נטליזם סדוק: נרטיבים של הולדה ואי-הולדה בישראל. *סוציולוגיה ישראלית*, יא(2), 417-439.
- הקר, ד. (2008). *הורות במשפט*. הקיבוץ המאוחד: ת"א. אבהות: בין תפקיד התנדבותי לתפקיד מובנה. עמ' 77-89.
- פרוני, א. (2009). מבוא: אמהות ואימהיות. בתוך א. פרוני (עורכת), *אמהות: מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר* (עמ' 9-22). מכון ואן ליר, ירושלים: הקיבוץ המאוחד.

- צ'ודורו, נ. (2007). שעתוק האמהות – פסיכואנליזה והסוציולוגיה של המיגדר. בתוך נ. ינאי, ת. אלאור, א. לובין, וח. ונוה (עורכות), *דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר* (עמ' 86-135). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- Hollway, W. (2016). Feminism, psychology and becoming a mother. *Feminism & Psychology*, 26 (2), 137-152.
- Shapiro, G. (2014). Voluntary childlessness: A critical review of the literature. *Studies in the Maternal*, 6(1), 1-15.

בריאות ורווחה נפשית

קריאת חובה

- שליו, ע. ותודר, ד. (2005). השפעת המגדר על מחלות הנפש והטיפול בהן. בתוך ר. לב-ויזל, ג. צוויקל, ונ. ברק (עורכות), *שמרי נפשך: בריאות נפשית בקרב נשים בישראל* (עמ' 229-256). באר-שבע: אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

קריאת העשרה

- טבריס, ק. (1995). *אמת המידה הנשית*. הוצאת אור-עם. פרק 5: אבחון שגוי של הנפש. עמ' 154-189.
- ציסלר, פ. (1987). *נשים ושיגעון* (תרגום: שרה סייקס). תל-אביב: זמורה ביתן. עמ' 44-62.
- רדפילד גיימיסון, ק. (1995). *נפש לא שקטה: זכרונות על מצב רוח ושגעון*. תל אביב: מטר. עמ' 9-11, 83-100, 133-162.
- Brown, L. S. (2000). Discomforts of the powerless: Feminist constructions of distress. In J. D. Raskin & R. A. Neimeyer (Eds.), *Constructions of disorder* (pp. 297-308). Washington, DC: American Psychological Association.
- Marecek, J. (2004). Disorderly constructs: feminist frameworks for clinical psychology. In R. K. Unger (Ed), *Handbook of the Psychology of Women and Gender* (pp. 303-316). New York: John Wiley & Sons.
- Rice, J. K., Enns, C. Z., & Nutt, R. L. (2015). Transforming psychological practice with women: An introduction. In C. Z. Enns, J. K. Rice, & R. L. Nutt (Eds.), *Psychological practice with women: Guidelines, diversity, empowerment* (pp. 3-29). Washington, DC: American Psychological Association Press.

מקרה בוחן: טראומה מינית

קריאת חובה

- הרמן, ג'י. ל. (1992). *טראומה והחלמה*. ת"א: עם עובד, ספריית אפקים. פרק 1: היסטוריה נשכחת. עמ' 19-49.

קריאת העשרה

- פרנצי, ש. (2003). בלבול השפות בין המבוגרים לילד: שפת הרוך ושפת התשוקה. בתוך ע. ברמן (עורך), *בלבול השפות בין המבוגרים לילד* (עמ' 199-207). תל אביב: עם עובד.

נשים וגברים במעגל החיים

קריאת חובה

- Ross-Gordon, J. M. (1999). Gender Development and Gendered Adult Development. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 84, 29-37.

קריאת העשרה

- פרידמן, א. (1996). באה מאהבה: אינטימיות וכוח בזהות הנשית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. פרק 7: מתחזקות עם הגיל. עמ' 136-160.

שם הקורס באנגלית:

Psychology of Gender